

НАН України, 2008. – Вип. 41. – 718 с.

4. Колодій А. Концепція громадянського суспільства: проблема узгодженості теоретичних підходів та емпіричних моделей / А. Колодій. – Львів: Львівський національний університет ім.І.Франка, 1999. – 384 с.

5. Тимченко С.М. Громадянське суспільство і правова держава в Україні: [монографія] / С.М. Тимченко. – Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України, 2002. – 193 с.

УДК 347.9

МЕДІАЦІЯ ТА ПРАВОВІ ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Гайдайчук Н.П. – викладач

Технологічно-промисловий коледж

Вінницького національного аграрного університету

На сьогоднішній час медіація (англ. mediation – посередництво) є одним із найпопулярніших альтернативних способів врегулювання спорів (конфліктів) у розвинених країнах світу, який передбачає залучення посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації, проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб сторони самостійно змогли обрати той варіант рішення який задовольнить інтереси і потреби обох учасників спору. Сьогоднішній день підказує, що вміння домовлятися стає прерогативою не тільки дипломатів і політиків, а й юристів, бізнесменів та майже всіх соціальних верств населення. Необхідно щоб кожен для себе особисто відповів на запитання: «Чи є важливим вміння домовлятися?» «Чи краще злий мир, аніж добра війна?» «Які переваги у тому, що конфлікт можна вирішити мирним шляхом?» Саме для розв'язання подібних питань й існує медіація.

Подією, яка дала поштовх до популяризації медіації можна назвати конференцію імені Р.Паунда «Причини невдоволеності населення адміністрування системи правосуддя в США», відомої як Паундська конференція, яка була проведена у США у 1976 р. Наразі медіація активно розвивається в країнах Європи, Австралії, США, а також формується на території країн пострадянського простору, зокрема в таких країнах як Білорусія, Росія, Казахстан. Цьому є низка причин, які різняться від країни до країни. Зокрема, це висока вартість судового розгляду та виконання судових рішень, довга тривалість судових процесів, корумпованість судової системи тощо. Водночас доступ громадян до альтернативних методів вирішення спорів вважається одним з критеріїв легкості ведення бізнесу.

Ефективність медіаційної процедури визнана Європейським Співтовариством, яке рекомендує її впровадження в якості основного методу альтернативного вирішення спорів на досудовому етапі та під час судового розгляду,

що знаходить своє відображення в підписаній Україною Угоді про Асоціацію України з Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії та державами-членами. Європейська Рада на своєму засіданні в Тампере 15 жовтня 1999 року закликала держав-членів до запровадження альтернативних позасудових процедур, серед яких медіація є основним методом врегулювання спорів.

Якщо говорити про Україну, то сферу альтернативних методів врегулювання спорів важко назвати добре розвинуеною. Однак за нинішніх умов, маємо гарну можливість для розширення застосування подібних методів, а саме медіації в українській юридичній практиці. Так, впровадження медіації в Україні включено до Плану дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку в методології рейтингу «Ведення бізнесу», затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. №1406-р.

Українське суспільство потребує медіації майже в усіх видах правовідносин. Свідченням є створення низки громадських організацій, які здійснюють розповсюдження медіації на території України.

Слід відмітити, що створення при Національній асоціації адвокатів України Комітету з питань медіації говорить про зацікавленість з боку адвокатського товариства процедурою медіації. Успішне її поширення надасть можливість адвокатам опанувати нові професійні навички по врегулюванню спорів в позасудовому порядку.

Сучасним адвокатам необхідно змінювати стереотип мислення під час надання клієнтам послуг по врегулюванню спорів. Їм необхідно концентрувати увагу не тільки на правових позиціях клієнта, але і на їх інтересах які сховані за цими позиціями. Адвокат повинен вміти перейти від звичайної для нього стратегії змагальності до вміння застосовувати стратегію консенсусу чи компромісу у взаємовідносинах з іншою стороною спору.

Під час медіації адвокат повинен сприяти досягненню медіаційної угоди на умовах, які задовольняють інтереси обох сторін спору. Головним завданням адвоката в цьому процесі є не доказування обґрунтованості позиції клієнта іншій стороні спору, не переконання медіатора в правоті клієнта, а мається на увазі представництво клієнта в процедурі медіації, і узгодження його інтересів з іншою стороною. При цьому адвокат не позбавлений можливості здійснювати перевірку можливих варіантів врегулювання спорів, він вправі вступати в медіативні переговори, дотримуючись вимог примирительного, а не змагального характеру медіації. У разі необхідності, можуть надаватись клієнту поради, роз'яснення, що бажано робити відкрито під час проведення медіаційної сесії.

Опанування адвокатом процедури медіації значно підвищить авторитет адвоката та роль інституту адвокатури в цілому, так як в майбутньому процедура медіації може бути одним з основних способів вирішення спорів в суспільстві.

Медіація потребує правового врегулювання, а саме профільного законодавства, яке здатне ефективно врегулювати відносини в сфері медіації, а також необхідним є внесення змін у відповідні закони, в тому числі і процесуальні, які дадуть змогу все частіше застосовувати медіаційні процедури між сторонами спору (цивільно-процесуальний, господарсько-процесуальний).

На жаль, на сьогоднішній час медіація в Україні, на відміну від інших Європейських країн, законодавчо врегульована частково, що значно знижує ефективність її поширення в нашій країні. Так, немає чіткого механізму підготовки і сертифікації медіаторів, що є наслідком виникнення в українському медіаційному просторі багатьох суб'єктів, які позиціонують себе як професійні медіатори, але, на жаль, не мають відповідного фаху, який дозволить провести медіацію на належному професійному рівні.

Слід звернути увагу на те, що Верховною Радою України досі не прийнято проект Закону України «Про медіацію». На мій погляд,

прийняття даного законопроекту розширить альтернативні способи вирішення спорів, дасть можливість сторонам врегулювати спір в позасудовому порядку, що сприятиме вдосконаленню в Україні механізму захисту прав людини і громадянина.

Важливо відмітити, що надмірна стандартизація медіації являє собою небезпеку будь – якого нормативного регулювання процедури медіації. На мій погляд, законопроект «Про медіацію», який буде прийнятий Верховною Радою України, повинен регулювати лише базові принципи медіації: добровільна участь, нейтральність, незалежність, конфіденційність. Інші питання, наприклад, пов'язані з професійною етикою медіатора, мають регулюватись кодексом етики медіаторів, а саме Європейським кодексом поведінки медіаторів, який був розроблений ініціативною групою посередників за підтримкою Європейської комісії та прийнятий на конференції в Брюсселі 2 червня 2004 року.

Слід зазначити, що зміна процедури вирішення спорів між сторонами значно знизить навантаження на судову систему, що позитивно відобразиться на її роботі, буде сприяти впровадженню та застосуванню на практиці європейських стандартів і норм міжнародного права. Всі ці процеси будуть сприяти ефективному поширенню в суспільстві культури мирного врегулювання спорів, що значно наблизить наше суспільство до Європейської спільноти.

Сподіваюсь, що українське суспільство вже дозріло до розуміння того, що вміння домовлятися – це природна якість, яка взагалі може стати «рятувальним кругом» у вирішенні конфліктної ситуації мирним шляхом як для будь – якої суспільної організації, так і для країни в цілому. Просте запозичення західного досвіду та уникнення обговорення таких питань мало б згубний вплив на його впровадження в Україні. Маю надію, що українській спільноті вистачить мудрості вправно використати досвід західних країн на шляху до запровадження такого ефективного методу врегулювання спорів.

Список використаних джерел:

1. Основоположне рішення Ради Європейського союзу від 15 березня 2001 року "Про місце жертв злочинів у кримінальному судочинстві" (2001/220/ЈНА).
2. Рекомендація Ради Європи № R (99) 19 від 15 вересня 1999 року "Медіація у кримінальних справах".
3. Рекомендація Ради Європи "Про медіацію в цивільних справах" R № (2002) 10.
4. Рекомендація Ради Європи "Про сімейну медіацію" R № (98) 1.
5. Вільна енциклопедія Вікіпедія: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
6. Ерік М. Рунессон, Марі-Лоранс Гі. Медіація конфліктів і спорів у галузі корпоративного управління / Ерік М. Рунессон і Марі-Лоранс Гі – Вашингтон : [s. n.], 2007. – 68 с.
7. Шамлікашвілі Цисана. Медіація як метод позасудового вирішення спорів / Цисана Шамлікашвілі. – М. :

Міжрегіональний центр управлінського та політичного консультування, 2006.

8. Бірюков П.Н. Процедура медіації в Австрії /П. Н. Бірюков, А. В. Пронін // Арбітражний та цивільний процес. – 2011 – № 10.

9. Медіація – мистецтво вирішувати конфлікти. Знайомство з теорією, методом і професійними технологіями / [укладачі: Г. Мета, Г. Похмелкіна / Переклад з нім. Г. Похмелкін]. – М. : Verte, 2004.

10. Говард Зер. Зміна об'єктива: новий погляд на злочин та правосуддя. – Університетське видавництво "Пульсари", 2004. – С. 222.

11. О.М. Боброва, А.О. Горова, В.В. Землянська, Н.М. Прокопенко. Відновне правосуддя. Особливості впровадження процедури медіації: європейський досвід. К.: Наш час, 2006. – С. 164.

12. А. Горова "Проміжна оцінка розвитку центрів відновного правосуддя у громадах"// Відновне правосуддя в Україні. -№1.-2007.-С. 27-32.

13. Медіація конфліктів і спорів у галузі корпоративного управління, Ерік М. Рунессон і Марі-Лоранс Гі, листопад 2007. – українською.

14. Focus 4: Mediating Corporate Governance Conflicts and Dispute, Eric M. Runesson and Marie-Laurence Guy, November 2007. – англійською.

УДК 346.2

ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Шевчук Т.М. – асистент кафедри права

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

У сучасних умовах трансформації економіки України важливе місце посідає проблема формування ринкових інститутів, головними із яких є самі суб'єкти господарювання. Ринкова економіка вплинула на те, що урізноманітнилися способи господарювання, відповідно, урізноманітнилися організаційно-правові форми суб'єктів господарювання. Виходячи з того, що суб'єкти господарювання характеризуються різноманітністю є потреба у чіткому встановленні їх ознак та юридичної характеристики, зокрема, з позицій цивільно-правової доктрини.

Поява нових наукових точок зору щодо ролі та місця юридичних осіб як суб'єктів господарювання, на нашу думку, обумовлена не тільки впливом ринкових факторів, але і розвитком законодавства в напрямку його гармонізації із законодавством ЄС, спробою законодавців позбавити колізійності чинні норми цивільного та господарського законодавств, неоднозначністю поглядів на правосуб'єктність юридичних осіб.

Незважаючи на існуючу легальну дефініцію інституту «юридична особа», в сучасній цивілістиці до сих пір тривають наукові дискусії щодо визначення поняття «юридична особа», доцільності запровадження універсальної цивільної правоздатності суб'єктів господарювання – юридичних осіб, їх класифікації, визначення конститутивних ознак юридичної особи тощо. Таким чином, одним з найбільш дискусійних питань у цивілістиці, яке можна виокремити у контексті дослідження конструкції юридичної особи у цивільному праві

залишається питання визначення поняття та ознак суб'єктів господарювання як юридичної особи. Зокрема, значущість юридичної особи в цивільному праві визначається її значущістю в цивільному обороті, а саму проблему визначення юридичної особи в науці цивільного та господарського права провідні цивілісти називають «каменем спотикання».

Отже, серед цивільно-правових інститутів, що динамічно змінюються відповідно до потреб часу, безспірно, можна назвати інститут юридичної особи, адже в регламентації саме діяльності юридичних осіб спостерігаються проблеми одночасного застосування норм цивільного та господарського законодавства. Сьогодні є нагальна потреба у дослідженні правового статусу суб'єктів господарювання з точки зору цивільно-правової доктрини, а саме як юридичних осіб.

Висвітлення питання щодо цивільно-правової природи суб'єктів господарювання потребує порівняльно-правової характеристики відповідних, по декуди колізійних, норм Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1] та Господарського кодексу України (далі – ГК України) [2].

Науково – теоретичне дослідження сучасних поглядів на питання розмежування категорій «суб'єкт господарювання», «суб'єкт господарського права» та «суб'єкт цивільного права» дає підстави сформулювати висновок, що у вітчизняній правовій доктрині та чинному законодавстві відсутній єдиний підхід до визначення даних інститутів. Натомість, в законодавстві є значна термінологічна невизначеність (суб'єкт господарської